Pregledni naučni rad
UDK:316.624:364
DOI:10.7251/ZND2601458U

STIGMATIZACIJE DJECE I MLADIH S PROBLEMIMA U PONAŠANJU

Eliza Ucović, socijalni radnik
Centar za pružanje usluga u zajednici Pula-Pola[275]

Damjan Bistričić, prof.
Centar za pružanje usluga u zajednici Pula-Pola[276]

Sažetak: *Stigmatizacija je kompleksan društveni proces (Goffman, 1963; Link & Phelan, 2001) koji djecu s problemima u ponašanju svrstava u kategoriju 'drugih', što vodi do njihovog etiketiranja, socijalne distance i diskriminacije. Ova stigma, često proizašla iz neznanja i straha, manifestira se u školi, obitelji, medijima i internalizira kao samo-stigmatizacija, s ozbiljnim posljedicama na psihosocijalno zdravlje i razvoj djeteta. Suvremeni pristupi naglašavaju potrebu za pomakom s medicinskog (deficitnog) modela prema bio-psihosocijalnom i inkluzivnom modelu. Cilj ovog istraživanja jest ispitati proces i ishode participativne, umjetnički utemeljene intervencije u borbi protiv stigmatizacije djece i mladih s problemima u ponašanju, kroz studiju slučaja Centra za pružanje usluga u zajednici Pula-Pola. Primijenjena je kvalitativna metodologija studije slučaja. Podaci su prikupljani kroz participativnu akciju unutar programa UPSHIFT, uključujući art brut radionice, fokus-grupne razgovore s djecom i mladima te analizu njihovih umjetničkih i tekstualnih radova. Istraživanje je identificiralo dvije ključne teme. Prvo, participativni umjetnički pristup (art brut) pokazao se kao moćan alat za dekonstrukciju stigme, omogućavajući djeci da izraze i transformiraju svoja iskustva te postanu autori vlastitog narativa. Drugo, ovaj proces rezultirao je stvaranjem praktičnih, multidisciplinarnih alata (slikovnica "Moje ime je...", priručnici) koji nude konkretne smjernice za različite dionike u prevenciji stigmatizacije. Studija potvrđuje da se učinkovita borba protiv stigme temelji na uključivanju glasa djeteta i kreativnog izraza. Participativni model, zasnovan na umjetnosti, ne samo da jača otpornost pojedinca već stvara autentične resurse koji potiču promjenu percepcije i prakse u široj zajednici, promičući inkluzivnije društvo.*

Ključne riječi: *stigmatizacija, problemi u ponašanju, participativna akcija, art brut, inkluzija.*

UVOD

Stigmatizacija djece s problemima u ponašanju predstavlja jedan od najtežih, a često i najzanemarenijih izazova unutar sustava socijalne skrbi, obrazovanja i zaštite dječjih prava. Kako ističu Krakar Ahmedović, Ucović i Horvatić (2026), stigmatizacija nije samo "ružna riječ", ona je aktivan, štetan proces koji djetetu poručuje: "Ti si manje vrijedan. Ti si opasnost. Ti si problem." Taj proces prodire u školske klupe, obiteljske odnose, medijske naslove i, najbolnije, u djetetovu vlastitu svijest, pretvarajući se u samo-stigmatizaciju.

Djeca s problemima u ponašanju često su u javnosti reducirana na jednodimenzionalne "slučajeve", "prijetnje" ili "probleme". Ovakav pristup ne narušava samo njihovo dostojanstvo, već produbljuje društvenu stigmatizaciju, otežava im pristup obrazovanju, zapošljavanju i podršci te krši temeljna

[275] eucovic@socskrb.hr
[276] dbistricic@socskrb.hr

prava djeteta na zaštitu privatnosti, jednak tretman i razvoj punog potencijala (Konvencija o pravima djeteta, 1989, čl. 2, 16, 39).

Cilj ovog rada jest prikazati kako participativni umjetnički pristup konkretno art brut tehnika, može poslužiti kao učinkovit alat u dekonstrukciji stigme i osnaživanju djece s problemima u ponašanju, na primjeru Centra za pružanje usluga u zajednici Pula-Pola. Rad se temelji na pretpostavci da uključivanje autentičnog glasa djece i kreativnog izraza predstavlja ključni čimbenik u transformaciji narativa s patologizirajućeg na osnažujući.

DEFINIRANJE STIGMATIZACIJE

Sociolog Erving Goffman (1963) objašnjava stigmatizaciju kao "oznaku koja čini razliku između onoga što se očekuje i onoga što jest", svrstavajući stigmatiziranu osobu u kategoriju "nenormalnih" i manje poželjnih. Moderna teorija proširuje ovaj koncept. Link i Phelan (2001, str. 363-385) stigmatizaciju konceptualiziraju kao proces koji uključuje nekoliko međusobno povezanih komponenti:

1. Označavanje i prepoznavanje razlika - društvo prepoznaje i označava određene ljudske razlike kao društveno relevantne
2. Povezivanje s negativnim stereotipima - označene osobe povezuju se s nepoželjnim karakteristikama
3. Kategorizacija "nas" i "njih" - uspostavlja se granica koja vodi društvenom distanciranju
4. Gubitak statusa i diskriminacija - dolazi do nejednakog tretmana i isključivanja

Svjetska zdravstvena organizacija naglašava da je stigma "glavna prepreka za dobrobit osoba s mentalnim zdravstvenim problemima, njihove obitelji i cijelih zajednica", dovodeći do kršenja ljudskih prava, siromaštva i smanjenog traženja pomoći (WHO, 2001, str. 1).

Izvori stigmatizacije djece s problemima u ponašanju

Stigmatizacija djece s problemima u ponašanju proizlazi iz kombinacije neznanja, straha i društvenih normi. Krakar Ahmedović, Ucović i Horvatić (2026) identificiraju nekoliko ključnih izvora:

Krivo tumačenje uzroka - problemi u ponašanju često se pogrešno percipiraju kao rezultat lošeg odgoja, lijenosti ili namjerne zlobe djeteta, a ne kao posljedica emocionalne patnje, neurobioloških čimbenika ili traume. American Psychiatric Association (2013) ističe da stigma prema mentalnim poremećajima često potječe iz uvjerenja da su simptomi rezultat osobnog nedostatka volje ili karaktera.

Narušavanje društvenih normi - djeca s problemima u ponašanju često krše nepisana pravila o "primjerenom" ponašanju, čime postaju meta.

Nedostatak vidljivosti - za razliku od fizičkih bolesti, emocionalni problemi su nevidljivi, što otežava razumijevanje i sažaljenje okoline.

Strah od ugroze -agresivno ponašanje često se doživljava kao prijetnja sigurnosti, što vodi stigmatizaciji cijele skupine.

Medijski prikazi - mediji često pojačavaju stereotipe, prikazujući mlade s teškoćama u ponašanju kao nasilnike ili nepopravljive probleme (Jurčević Lozančić, 2021).

Oblici i posljedice stigmatizacije

Stigmatizacija se manifestira na nekoliko razina. U školskom okruženju očituje se kroz izopćavanje od vršnjaka, etiketiranje od strane učitelja i primjenu neprimjerenih disciplinskih mjera. U obitelji se javlja kroz osudu, krivicu i usporedbe s drugom djecom. U medijima i na društvenim mrežama prisutni su stereotipni prikazi i stigmatizirajući jezik. Online stigmatizacija ima jedinstvene karakteristike: trajnost digitalnog traga, brzo širenje sadržaja, anonimnost počinitelja i 24/7 dostupnost.

Najteži oblik jest samo-stigmatizacija**,** odnosno internaliziranje negativnih poruka, pri čemu djeca počinju vjerovati da su oni sami problem. Corrigan i Watson (2002, str. 35) ističu da to vodi niskom samopoštovanju, socijalnoj anksioznosti i izbjegavanju traženja pomoći.

Posljedice stigmatizacije su duboke i višeslojne. Livingston i Boyd (2010, str. 2150) u svojoj meta-analizi pokazuju jasnu povezanost između percipirane stigme i povišenih razina depresije, anksioznosti i smanjenog samopoštovanja. Stigma dovodi do socijalne izolacije, gubitka prijatelja, smanjenih obrazovnih prilika, a u odrasloj dobi do poteškoća u zapošljavanju i povećanog rizika od zlouporabe supstanci i suicidalnih ponašanja (Rüsch i sur., 2014; Link i sur., 2008).

Art brut kao terapijski pristup

"Art brut" ili "sirova umjetnost" pojam je čiji je začetnik Jean Dubuffet, a označava umjetnička djela izvan okvira tradicionalne kulture i akademskog svijeta. Prema likovnim kritičarima, ova se likovna tehnika koristi kod samozvanih umjetnika, ljudi s mentalnim poteškoćama, zatvorenika, djece i amatera naglašavajući iskrenost, spontanost, originalnost i nesputanost u likovnom izričaju (Rhodes, 2000; Trevoz, 1995).

U radu s djecom s problemima u ponašanju, art brut pristup ima nekoliko ključnih prednosti:

1. Demokratičnost i nerizičnost - naglasak je na izrazu, ne na tehničkoj vještini, čime se eliminira strah od prosuđivanja
2. **Neposrednost i iskrenost** - dopušta izravan prijenos emocija koje su previše složene ili bolne za verbalizaciju
3. **Dokumentiranje puta** - djeca kroz niz radova mogu vidjeti vlastiti emocionalni i kognitivni napredak

Likovna terapija prepoznata je u praksi kao učinkovit pristup u radu s maloljetnicima koji imaju poremećaje u ponašanju. Okruženje stvoreno tijekom likovne terapije jest sigurno i prihvaćajuće, što je ključno za osjetljive skupine.

Inkluzivni model i neurodiverzitetski pristup

Suvremeni pristupi naglašavaju potrebu odmaka od redukcionističkog medicinskog modela, koji probleme u ponašanju promatra kao poremećaje "unutar djeteta". Inkluzivni model, koji zagovaraju autori poput Bouillet (2018), usmjeren je na interakciju bioloških, psiholoških i socijalnih čimbenika.

Medicinski model, fokusiranjem na simptome i odstupanja od "norme", individualizira i patologizira ponašanje, zanemaruje utjecaj obitelji, škole i zajednice, pridonosi etiketiranju i premješta odgovornost s okruženja na dijete. Nasuprot tome, inkluzivni model naglašava da djeca ne trebaju biti "prilagođena sustavu", već da se sustav treba prilagoditi raznolikosti djece.

Hrvatski autori (Bouillet, 2018; Klasnić i Bouillet, 2019) ističu da škole često funkcioniraju prema implicitnom modelu "prosječnog učenika", čime djeca koja odstupaju postaju nevidljiva ili problematizirana. Klasnić i Bouillet (2019, str. 234) navode da učinkovita borba protiv stigme u školskom okruženju zahtijeva sustavan pristup koji uključuje: (1) kontinuiranu edukaciju nastavnika, (2) promjenu školske kulture kroz razvoj empatije i emocionalne inteligencije te (3) izravno uključivanje djece s teškoćama u donošenje odluka koje se tiču njihovog obrazovanja.

STUDIJA SLUČJA: BORBA PROTIV STIGMATIZACIJE DJECE S PROBLEMIMA U PONAŠANJU CENTRA ZA PRUAŽNJE USLUGA U ZAJEDNICI PULA-POLA

Metodologija

Istraživanje je provedeno kao kvalitativna studija slučaja (Yin, 2018) unutar Centra za pružanje usluga u zajednici Pula-Pola tijekom 2025. i 2026. godine. Sudionici su bili korisnici Centra – djeca i mladi s problemima u ponašanju – koji su sudjelovali u programu UPSHIFT (UNICEF-ov program socijalnog inoviranja).

Podaci su prikupljani kroz tri komplementarne metode:

1. **Participativna akcija** kroz art brut radionice, vođene pod stručnim vodstvom mentora i likovnog umjetnika Damjana Bistričića. Radionice su se odvijale tjedno tijekom šest mjeseci, s naglaskom na slobodan, nesputan umjetnički izraz bez estetskih kriterija.
2. **Fokus-grupni razgovori** s djecom i mladima, vođeni prema načelima sigurnog prostora i aktivnog slušanja (Rogers, 1957), s ciljem prikupljanja njihovih iskustava stigmatizacije.
3. **Analiza umjetničkih i tekstualnih radova** sudionika, uključujući crteže, skulpture, dnevničke zapise i grupne refleksije.

Podaci su analizirani tematskom analizom (Braun i Clarke, 2006), s naglaskom na identifikaciju ponavljajućih obrazaca i značenjskih cjelina koje se odnose na doživljaj stigmatizacije, proces osnaživanja kroz umjetnost i stvaranje alternativnih narativa.

Kontekst i sudionici

Centar za pružanje usluga u zajednici Pula-Pola pruža podršku djeci i mladima s problemima u ponašanju, uključujući one s ADHD-om, anksioznošću, depresijom i drugim izazovima. Sudionici ove studije (N=15) bili su u dobi od 13 do 18 godina. Svi sudionici imali su iskustvo stigmatizacije – bilo kroz školsko okruženje, medije, vršnjačke odnose ili online prostore.

Provedba art brut radionica

Art brut radionice odvijale su se u sigurnom, podržavajućem okruženju, bez vanjskih pritisaka i evaluacije. Voditelj radionica, Damjan Bistričić, naglašavao je da "nema krivo, nema ispravno" te da

"pogreške ne postoje". Ovakav pristup bio je radikalni odmak od svakodnevnih iskustava sudionika, koji su navikli na stalnu evaluaciju i osudu.

Sudionici su koristili različite likovne materijale – flomastere, boje, glinu, papir različitih tekstura – kako bi izrazili svoja unutarnja stanja. Radionice su uključivale nekoliko specifičnih tehnika:

- **Tehnika "dvostrukog portreta"** - sudionici su crtali sebe onako kako ih vide "vanjske etikete" (društvene predrasude), a potom sebe onakve kakve sebe poznaju (sa snovima, strahovima, talentima)
- **Transformacija negativnih poruka** - sudionici su precrtavali negativne naslove ili komentare, pretvarajući ih u karikature ili pored njih pisali vlastitu verziju priče
- **Mapiranje emocija** - korištenje boja i oblika za vizualizaciju složenih emocionalnih stanja

REZULTATI I RASPRAVA

Iskustva stigmatizacije

Fokus-grupni razgovori otkrili su duboku i sveprisutnu stigmatizaciju s kojom se sudionici svakodnevno suočavaju. Jedna sudionica opisuje prelazak u novu školu: "Čuli su odakle dolazim i odmah su mislili da će biti tučnjava, da ću krasti, što ja znam. Nisu mi dali ni šansu. Samo su šutjeli kad bih ušla u razred. Kao da sam zarazna." (L., 15 godina)

Posebno su bolna iskustva vezana uz medijsku stigmatizaciju. Kako navodi jedna sudionica: "Na Facebooku sam vidjela komentar na vijest o nama: 'Takve treba zatvoriti, ne tretirati.' Plakala sam cijelu noć. Kako netko tko me ne poznaje može tako nešto reći? Kao da sam samo etiketa." (L., 16 godina)

Sudionici su prepoznali da mediji često stigmatiziraju njihovu zajednicu: "Danas su opet pisali o nestaloj djeci u gradu. Čitali smo na mobitelu. Svi su znali da se misli na nas, domaše. Kao da smo mi neka opasna vrsta. Ne osjećam se problematično. Osjećam se usamljeno." (M., 17 godina)

Art brut kao jezik dekonstrukcije stigme

Sudionici su art brut radionice opisali kao prostor slobode i prihvaćanja. Jedan sudionik navodi: "Prvi put na radionici kod Damjana. Rekao je: 'Nema krivo, nema ispravno. Neka ruka vodi.' Nisam vjerovao. Uvijek mi govore što da radim, kako da se ponašam. Ali na tom bijelom papiru… počeo sam crtati lica. Ispostavilo se da su sva bila tužna. Izašlo je samo tako. Damjan nije rekao ništa, samo je kimnuo. Kao da je razumio bez riječi. Čudan osjećaj, da te netko vidi, a da te ne prosuđuje." (B., 15 godina)

Kroz art brut izraz, sudionici su uspjeli verbalizirati ono što riječima nisu mogli. Kako navodi jedna sudionica: "Pokazali smo prve skice za slikovnicu. Mislim da su Teti Manueli zasuzile oči, ali nije htjela pokazati. Osjećam da kroz ove slike možemo reći ono što nam riječi oduzimaju." (A., 16 godina)

Sudionici su razvili metaforički jezik za opisivanje svojih emocionalnih stanja: "Moja ljutnja je crvena i oštra. Ali moja tuga je plava i mekana. Ima ih obje." (sudionica, 14 godina) Ovakvo simboličko izražavanje omogućilo je eksternalizaciju problema i odvajanje identiteta od stigmatizirajućih etiketa.

Od ranjivosti do autorstva

Proces umjetničkog izražavanja transformirao se u kolektivno djelovanje i stvaranje resursa za širu zajednicu. Sudionici su zajednički kreirali:

Slikovnicu "Moje ime je…" - vizualni manifest otpora koji kroz ilustracije i kratke tekstove prikazuje svijet kroz oči djece koja su često marginalizirana. Slikovnica predstavlja više od zbirke ilustracija, to je njihov umjetnički glas koji govori ono što riječi ponekad ne mogu izreći. Jedan sudionik opisuje svoje iskustvo: "Bilo mi je super sudjelovati u izradi ove slikovnice, to je moja glava nacrtana na slikama. Iznenadio sam se kako izgledam. Baš je bilo zabavno." (sudionik, 13 godina) Druga sudionica dodaje: "Bilo je super raditi na slikovnici, na trenutak su nestali svi problemi. Voljela bih se popraviti i biti bolja." (sudionica, 14 godina) Posebno je snažan doživljaj prikazivanja slikovnice publici: "Kada smo čitali tekst slikovnice u Prelogu, cijela dvorana je plakala i veliki i mali. To nas je još više povezalo. Znali smo da je to priča svih nas." (sudionik, 17 godina)

Priručnik "Kako pobijediti stigmatizaciju djece s problemima u ponašanju" - praktični vodič koji sadrži teorijski okvir, zakonske mehanizme zaštite, smjernice za medijsko izvještavanje, tehnike za rad s djecom i check-liste za različite dionike (nastavnike, roditelje, novinare).

Osnaživanje i transformacija identiteta

Sudionici su izvijestili o značajnim promjenama u samopercepciji i osjećaju vlastite vrijednosti. Kako jedan sudionik zaključuje: "Znam da stigmatizacija neće nestati preko noći. Ali sada znam i nešto drugo – da ja nisam sama. Da imam glas. I da taj glas može doprijeti do onih koji su spremni slušati." (sudionica, 16 godina)

Posebno je značajno iskustvo javnog predstavljanja projekta: "I kad god me netko ponovo etiketira, sjetit ću se svih nas kako predstavljamo projekt, puni straha, ali i hrabrosti. Kako smo bili ponosni kada je završilo i kada smo odlučili da ne dopuštamo da netko drugi priča o nama, a nije nas ni upoznao." (sudionik, 17 godina)

Sudionici su razvili i vlastite osnažujuće fraze koje koriste u suočavanju sa stigmatizacijom: "Ne želim biti 'bivši'. Želim biti 'budući'." (sudionik, 15 godina) "Art brut = brutalno iskreno. To sam ja." (sudionik, 16 godina)

ZAKLJUČAK

Ova studija slučaja potvrđuje da se učinkovita borba protiv stigmatizacije djece s problemima u ponašanju ne može voditi isključivo kroz top-down pristupe ili isključivo kroz medicinski model koji dijete promatra kao "problem". Umjesto toga, ključ uspjeha leži u nekoliko međusobno povezanih čimbenika.

Prvo**,** nužno je uključivanje autentičnog glasa djeteta. Djeca i mladi moraju biti aktivni sudionici, a ne samo objekti intervencija. Kada im se pruži siguran prostor i povjerenje, oni postaju najbolji tumači vlastitog iskustva i najsnažniji zagovornici promjene.

Drugo**,** kreativni izraz kao jezik, posebno kroz art brut tehniku, omogućuje izražavanje onoga što je previše složeno ili bolno za verbalizaciju. Umjetnost postaje most između unutarnjeg svijeta djeteta i vanjske stvarnosti, omogućujući dekonstrukciju stigme na način koji riječi ne mogu.

Treće, participativni model rada rezultira stvaranjem praktičnih, primjenjivih alata. Za razliku od brojnih intervencija koje ostaju na razini individualnog terapijskog rada, ovaj model proizvodi resurse (slikovnice, priručnike, smjernice) koji imaju potencijal za širu društvenu promjenu.

Četvrto, neophodan je multidisciplinarni pristup. Borba protiv stigme zahtijeva koordinirane napore obrazovnog, socijalnog, pravnog i medijskog sustava, pri čemu svaki dionik ima specifičnu ulogu i odgovornost.

Krakar Ahmedović, Ucović i Horvatić (2026) naglašavaju da je smanjenje stigmatizacije moguće postići edukacijom koja zamjenjuje strah sa znanjem, medijima koji odabiru odgovornost umjesto senzacionalizma, pristupom koji vidi cijelu osobu, a ne samo njen izazov i, iznad svega, slušanjem i uključivanjem djece i mladih u rješavanje problema koji se njih najviše tiču.

Kako zaključuje tim Centra za pružanje usluga u zajednici Pula-Pola: "Najveći dio borbe protiv stigme ne vodi se na tribinama, već u tišini, u sigurnoj prostoriji, u razgovoru u kojem dijete konačno čuje: 'Vjerujem ti. I vjerujem u tebe.' To je trenutak kad se unutarnja, a potom i vanjska priča, počinje mijenjati."

Ograničenje ove studije leži u njezinoj specifičnosti, riječ je o studiji jednog slučaja, što ograničava generalizaciju nalaza. Međutim, bogatstvo i dubina prikupljenih podataka, kao i dosljednost nalaza s postojećom literaturom, upućuju na to da ovaj participativni umjetnički model ima potencijal za širu primjenu. Buduća istraživanja trebala bi ispitati primjenjivost ovog modela u različitim kulturnim i institucionalnim kontekstima, kao i njegove dugoročne učinke na smanjenje stigmatizacije i poboljšanje ishoda za djecu s problemima u ponašanju.

Literatura

1. American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). APA Publishing.
2. Bouillet, D. (2018). S one strane inkluzije djece rane i predškolske dobi: izvješće o provedenoj analizi pristupačnosti kvalitetnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djeci u ranjivim situacijama u Hrvatskoj. Ured UNICEF-a za Hrvatsku i Pučko otvoreno učilište „Korak po korak”
3. Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
4. Corrigan, P. W., & Watson, A. C. (2002). The paradox of self-stigma and mental illness. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 9(1), 35-53.
5. Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Prentice-Hall.
6. Ivšac Pavliša, J., & Ljubešić, M. (2020). Stavovi učenika osnovnih škola prema vršnjacima s teškoćama u razvoju. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 56(2), 150-165.
7. Jurčević Lozančić, A. (2021). Medijski prikaz osoba s invaliditetom u hrvatskim online medijima: analiza diskursa. *Medijska istraživanja*, 27(1), 75-95.
8. Klasnić, I., & Bouillet, D. (2019). Izazovi inkluzije učenika s teškoćama u razvoju u redovite osnovne škole: perspektive nastavnika. *Život i škola*, 65(1), 225-240.
9. Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta. (1989).

10. Krakar Ahmedović, M., Ucović, E., & Horvatić, S. (2026). *Kako pobijediti stigmatizaciju djece s problemima u ponašanju*. Centar za pružanje usluga u zajednici Pula-Pola.
11. Link, B. G., & Phelan, J. C. (2001). Conceptualizing stigma. *Annual Review of Sociology*, 27, 363-385.
12. Link, B. G., i sur. (2008). The social course of mental illness. *Annual Review of Sociology*, 34, 71-93.
13. Livingston, J. D., & Boyd, J. E. (2010). Correlates and consequences of internalized stigma for people living with mental illness. *Social Science & Medicine*, 71(12), 2150-2161.
14. Rhodes, M. (2000). *Outsider art: Spontaneous alternatives*. Thames & Hudson.
15. Rogers, C. R. (1957). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Consulting Psychology*, 21(2), 95-103.
16. Rüsch, N., i sur. (2014). Does the stigma of mental illness contribute to suicidality? *The British Journal of Psychiatry*, 204(6), 426-429.
17. Trevoz, M. (1995). *Art Brut*. Skira.
18. World Health Organization. (2001). *The World Health Report 2001: Mental health – New understanding, new hope*. WHO.
19. Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (6th ed.). Sage Publications

STIGMATIZATION OF CHILDREN AND YOUTH WITH BEHAVIORAL PROBLEMS

Summary

Stigmatization is a complex social process (Goffman, 1963; Link & Phelan, 2001) that categorizes children with behavioral problems as 'others', leading to their labeling, social distance, and discrimination. This stigma, often stemming from ignorance and fear, manifests in schools, families, and the media, and becomes internalized as self-stigmatization, with serious consequences for the child's psychosocial health and development. Contemporary approaches emphasize the need for a shift from the medical (deficit) model toward a bio-psychosocial and inclusive model.

The aim of this research is to examine the process and outcomes of a participatory, arts-based intervention in combating the stigmatization of children and youth with behavioral problems, through a case study of the Pula-Pola Community Service Center. A qualitative case study methodology was applied. Data were collected through participatory action within the UPSHIFT program, including art brut workshops, focus group discussions with children and youth, and an analysis of their artistic and textual works.

The research identified two key themes. First, the participatory artistic approach (art brut) proved to be a powerful tool for deconstructing stigma, enabling children to express and transform their experiences and become authors of their own narrative. Second, this process resulted in the creation of practical, multidisciplinary tools (a picture book titled "My Name Is...", manuals) that offer concrete guidelines for various stakeholders in preventing stigmatization. The study confirms that effective anti-stigma efforts are based on incorporating the child's voice and creative expression. The participatory, arts-based model not only strengthens individual resilience but also creates authentic resources that foster changes in perception and practice within the broader community, promoting a more inclusive society.

Keywords: *stigmatization, behavioral problems, participatory action, art brut, inclusion.*